

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

FEN VE EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRK DİLİ ve EDEBİYAT BÖLÜMÜ

MEZUNİYET ÇALIŞMASI

DANIŞMAN: DOÇENT DR. BÜLENT YORULMAZ

HAZIRLAYAN: MEHMET GÜLER

950080

IV B

HAZİRAN 1999

LEFKOŞA KIBRIS

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

FEN VE EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRK DİLİ ve EDEBİYAT BÖLÜMÜ

MEZUNİYET ÇALIŞMASI

DANIŞMAN: DOÇENT DR. BÜLENT YORULMAZ

HAZIRLAYAN: MEHMET GÜLER

950080

IV B

HAZİRAN 1999

LEFKOŞA KIBRIS

ÖNSÖZ

Yakın Doğu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü, Yeni Türk Edebiyatı dersi kapsamında dahilinde yapılan bu çalışmada Abdülhak Şinasi Hisar'ın Boğaziçi Yalıları isimli hatıra kitabı incelenmiştir.

Abdülhak Şinasi Hisar maziye önem veren bir şahsiyettir. Maziye özlem duyar ve onu günümüz Türkçesiyle yansıtır. Şinasi Hisar'ın bu maziye bakış açısını dil ve üslubunu görmek için bu eseri geçtim. Bu eseri incelememdeki öteki sebepse Abdullah Şinasi Hisar'ın geçmişle ilgili unsurları anlatırken oluşturduğu kelime gruplarını görmektir.

Bu eser renk unsurları ve zamanla ilgili kavramlar yönünden incelenmiştir. Zamanla ilgili unsurları anlatırken bunlar kozmik unsurlarla da desteklenmiştir. Böylelikle güzelbir yapı oluşturulmuştur. Buradaki zamanla ilgili kavramların derin anlamı vardır. Zamanla ilgili unsurları etkili bir şekilde ele alan bir kaynak oluşturulursa daha güzel bir çalışma yapılabilir.

Bu çalışmamız yanında dersle ilgili ve ders dışı konularda da bizimle ilgilenen daima daha iyiye ulaşmamız için eleştirilerini esirgemeyen ve dekanımız bölüm başkanımız sayın Doç. Dr. Bülent Yorulmaz'a sonsuz teşekkürlerimi sunar üstün başarılarının devamını dilerim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

GİRİŞ S-2-

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR S-3-

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR'IN ESERLERİ S-9-

ZAMANLA İLGİLİ KAVRAMLAR S-10-

RENKLE İLGİLİ UNSURLAR S-15-

GENEL İNDEKS S-17-

KAYNAKÇA S-22-

GİRİŞ

Abdülhak Şinasi Hisar Boğaziçi Yalıları isimli eserinde Boğaziçi'nde geçirmiş olduğu çocukluk yıllarını anlatır. Eser Boğaziçi'nin kaybolan güzelliklerini anlatır. Aslında o çocukluğundan itibaren her şeyin geçici olduğunu anlamıştır. Bunu "Adem'i gördüm ve anladım" cümlesiyle ifade eder.

Yalıdaki insanları, diğer yalı insanlarıyla ilişkilerini yalıların bahçelerini, odalarını, detaylı bir şekilde anlatır. Çocukluk döneminde müzik kusan radyoların olmamasına rağmen yine de çocukluğunun çok eğlenceli geçtiğini belirtir. Boğaziçi onu fazlasıyla eğlendiriyordu. Kitap 94 sayfadan oluşmasına rağmen Boğaziçi'nin yaşayışını gerçekten çok etkili ve yoğun bir şekilde anlatmıştır. Yazar çocukluğunun en güzel günlerini geçirdiği Boğaziçi'nin yalılarının yıkılışına çok üzülür. Eski Boğaziçi seyrine doğulmaz bir müze halinde hayaline yer etmiştir.

Eser çok küçük (94 sayfa) olmasına rağmen birçok arkadaşın daha aynı eseri incelemesi onun içeriğinin zenginliğini göstermektedir. Eser çeşitli bölümlerden oluşur. Her bölümün bir başlığı vardır. İçinde bulunduğu zamanla geçmişi karşılaştırır ve değişen değerlere, kaybolan güzelliklere çok üzülür. Geçmiş zamanı anlattığı cümlelerde sanki rüya alemi içindedir. Bu güzelliğin bozulmasıyla rüya aleminden uyanır. Bizi de uyandırır. Seviçlerine ortak olduğumuz gibi üzüntülerine de ortak oluruz. Kelimeleri dikkatle seçer anlatmak istediklerini çok etkili bir şekilde anlatır. Şiir cümleleri kurar.

İçinde yaşadığımız zamanın kıymetini bitemiz gerektiğini söyler. Aksi halde çok pişman olacağımızı söyler. Ne olursa olsun hayattan zevk almalıyız.

Bu çalışmanın Genel Indeksiindeki sayfa numaraları eserin Varlık yayınları tarafından İstanbul Yeni Matbaa'da basılmış Aralık 1954 tarihli ilk baskısına aittir.

ABDÜLHAK ŞİNASI HİSAR

(1888-1963)

İstanbul'da doğdu. "Mürüvet" "Hazine-I Fünun" dergilerini çıkarmış olan Mahmut Celaledin Bey'in oğludur. Şinasi ile Abdülhak Hamid'e hayran olan babası onları bu iki şairin isimlerini birleştirerek vermiştir. Galatasaray Sultanisi'ni bitirdikten sonra 1905'te Paris'e giderek Ecole Libre des Saïences Politiques'te (Siyasi Bilgiler Fakültesi) okudu. Burada bulunduğu sürece çeşitli Fransız yazarlarıyla tanıştı. (Maurice Barres, Jean Moreas, Emil Faguet, Anatole France) Paris'teki öğrencilik yıllarında genç Türk'lerin toplantılarına katıldı. O sırada Paris'te bulunan Yahya Kemal'le dostluk kurdu. 1908'de yurda döndü. 1928 yılına kadar çeşitli yabancı şirketlerde çalıştı. Hariciye vekaletine girdi (1930). Bu görevdeyken yurt içinde ve yurt dışında çalıştı. Balkan Birliği Cemiyeti genel sekreterliğinden sonra aynı bakanlığın merkez kadrolarında çalıştı. 1948'de İstanbul'a döndükten sonra yalnız eserleriyle uğraştı.

Abdülhak Sinasi ömrü boyunca evlenmemiştir. Çocukluk ve gençlik yıllarını Boğaziçi'nde geçirmiştir. Candan bağlı olarak bir çok eserine çevre ve konu edindiği Rumelihisarı'ndaki yalıları 1918'de yanmıştır. 1948'den sonra ölümünü Cihangir'de geçirmiştir. 3 Mayıs 1963'de beyin kanamasından ölmüştür. Merkezefendi mezarlığına gömülmüştür.

Abdülhak Sinasi Hisar 19. YY sonu ile 20. YY başlarında son parlak çağını zevk ve medeniyet birikimlerini yaşayan İstanbul yüksek tabakasına bağlı bir aydındır varlıklı ve kültürlü bir aileden gelmiştir o ortamda yetişmiştir. Huzur, düzen ve incelik dolu bir çevrede geçen çocukluk yılları bütün eserlerinin kaynağıdır.

Süzülmüş arınmış bir ahlak ve terbiye geleneğinin meydana getirdiği İstanbul efendiliği, kibarlık, maddi temizlik mizacının ana hatlarını verir. İnsanlardan kaçan kendi özüne ve hatıralarına kapanık bir hali vardır. Sanki daha sonra yaşadığı günlerden hoşnut

değildir degerçekte yegane ömür saydığı çocukluk çağı içindedir. Hafızasını hiç değiştirmeyerek belkide sadece masallaştırdığı geniş zamanın manzara adet ve şahısları arasında yaşamaktadır.

A. Şinasi, bu yüzden ömrünü dolduran büyük toplum hadiselerine, savaşlara ihtilalere, devrimlere ilintisiz görünür. Değişen, bozulan ve her anlamda yıkımlara uğrayan İstanbul, ona gittikçe çoğalan bir ayrılık hissi, bir geçmiş özlemi, yalnız kalış üzüntüsü vermektedir. Abdülhak Şinasi Hisar yeni bir devrim doğuşuna değil ama köklü bir medeniyetin yıkılışına razı olmayan, bundan en fazla ıstırap duyan yazarımızdır.

Yazar dürüstlüğünü her şeyin üstünde tutarak devrinin siyasi olaylarına kalemiiyle hiç karışmaz görünen A. Şinasi, Fransız edebiyatında derin bilgi sahibi olduğu kadar, Türk edebiyatının eski yeni bütün safhalarını da yetki ve zevk ile benimseyip anlatan bir yazardır. Dostu ve hayranı olduğu Ahmed Haşim, Yahya Kemal, Nigâr Hanım, Mehmed Rauf ve Pierré Loti'ye dair en güzel yazı ve eserlerden bir kısmı A. Şinasi'nin kaleminden çıkmıştır.

A.Şinasi Hisar, elbette bir doktrin adamı değil, kaleminin dokunduğu her temada felsefe havası bulan yazıcılardandır. Hisar'ın dünyaya bakışı hayli karamsardır. Hayatın geçiciliği ve hiçliği, herşeyin bir gün yok olacağı tasası bütün eserlerine yaygındır. Fanilik düşüncesinin doğurduğu bu karasızlığın, o geçmiş zaman'ın rüyalı büyülu iklimlerine dönmek, Türk'ün özlü bir medeniyetini yeniden diriltmek, günlük maddi hayatlardan ve maddecî felsefeden kaçıp tasavvufî, mistik bir alemde avunmak ,ve barınmak suretiyle gidermeğe çalışır.

Hisar, İstanbul'un kendisini dahi, yaşanmış milli tarih, sanat eserleri, benzersiz tabiatı, türlü güzellikleri ve her tabakadan insanların yarattığı gelenekler içinde bir felsefe olarak benimser. Büyük bir özleyiş gibi, aşk derecesine varan bir istek halinde o geleneklere bağlılık gösterir. Eserleri okununca daha iyi anlaşılır ki bizim eskiden: kendimize has, şahsiyetli, ince bir medeniyetimiz, bir yaşama üslubumuz inkar edilemez üstünlüktürtedir.

A. Şinasi, hayaline bütün zenginliğiyle topladığı bu milli ve yerli hayatı, şaşırtıcı bir kudret ile gözler önüne sermektedir.

Bunu yanısıra, A. Şinasi'nin sosyal görüşleri: "Milliyetçilik" kelimesiyle özetlenebilir. Nitekim ölümünden sonra Dünya gazetesinde (31 Mart-12 Nisan 1967) yayımlanan hatıralarına "Bir Milliyetçinin Not Defteri" adını koymuştur.

Hisar, makale, hatıra, roman, büyük ve küçük hikaye monografi türlerine girebilecek yazılar ve eserler vermiştir. Fakat edebi türleri birbirinden kesin hatlarla ayırmak ve her türlü bir takım kurallar ile sınırlamak yolunu hiç sevmeyen yazarın, hemen bütün eserlerinde aynı üslubun ve aynı tahkiye trazinesin yarattığı bir tek hava görülür. 1921'den beri (ilkın Dergah dergisinde) yazdığı Makale'lerinin çoğu edebiyat ve sanat üstündedir. Bunlar gazete ve dergilerde kalmıştır.

Monografi ve inceleme yazıları'nın bir kısmı kitap halinde çıkmamış, bir kısmı ise İstanbul ve Pierre Loti (1958), Yahya Kemal'e Veda (1959), Ahmed Haşim Şiiri ve Hayatı (1963) adlı eserler olmuştur. Bunlar birer kuru inceleme eseri olarak değil, hatıra çeşnisinde yazılmış sanat ve lezzettir.

Abdülhak Şinasi'nin romanlarından sonra en önemli eserleri "Boğaziçi medeniyeti" etrafında yazılmış hatıra'lardır. Boğaziçi Mehtapları (1943), Boğaziçi Yalıları (1954), Geçmiş Zaman Köşkleri (1956) adlı kitaplardan toplanan bu hatıralar, bir bakıma, altmış yıl önceki İstanbul hayatlarının bir romanı, ayrıca Boğaziçi'nde en yüksek derecesine ulaşmış kültür, yaşama ve tabiat güzelliklerinin yorumları, tahlil ve tasvirleri sayılmalıdır.

Bu eserlerde yalıları, mehtapları, saz alemleri, şehrayinleri, ünlü ve ünsüz kişileri, paşaları, beyleri, uşakları, hizmetçileri, türlü kadın giyimleri, hayat anlayışları ve yalıların iç düzeni ile tasvir ve tahlil edilen Boğaziçi, en fazla şahsiyet taşıdığı bir zamanda, yani 20.Yüzyıl başlarında ele alınmıştır. Her şey bir "geçmiş zaman" havası içinde, bir masal

edasında verilmiştir. Adeta perilerin yaşadığı bu alemde her şey güzel, hep huzur ve ferahlık içindedir. Orada cennettekini andıran bir ömür sürülür. Yazarın mutlu çocukluk dünyası içinden, hiç bozmaksızın çıkardığı tasarılar, duyular ve hayeller, çekici bir uslûba bürünmüştür. O alemini çocukluğunda yaşamamış ve duymamış olanların dikaktinden kaçabilecek bambaşka ve derin bir gözle, semt ve manzaraların baş döndürücü lezzetini bize sunar. Bir sanat büyücüsü gibi, çevre ve insanların, yalnız güzel ve hayali yanlarını gösterir. Bakmaya değmiyecek veya çirkin olan köşeleri gözlerden saklamayı bilir. İşte Abdülhak Şinasi'nin Boğaziçi Mehtapları'nda yeniden diriltiği alem, kayıkları, mehtapları, musikileri, giyim kuşamları ve yüzlerce aşk macerası ile Venedik zevklerinden bin kat daha şahsiyetli, daha güzel, daha çekicidir.

Yazarlarımız, şair, besteci ve ressamlarımız bir Boğaziçi sanatı yapmakla hayli geç kalmış görünürler. A Şinasi Hisar, öyle gerekli bir sanatın üstünde en fazla ve en büyük aşk ile durmuş yazarımızdır. 1921'den beri yazıları çıkan A. Şinasi asıl ününü bu romanlarda (bilhassa 1942 CHP Roman Mükafatı'nda derece alan Fahim Bey ve Biz'den sonra A. Şinasi Hisar, Türk roman yazarlarının en büyüklerinden biri sayılmıştır.

A. Şinasi Hisar'ın romanlarına belki tahlil ve düşünce romanı denebilir. Fakat onun eserlerini, bildiğimiz roman çeşitlerinin birine katmak zordur. Alışılmış romanlardan apayrı bir teknik ve tahkiye tarzı denemiştir. Zaten, yazar, romanın bir tarifi, bir kuralı olamayacağı görüşünü, bir çok yazılarında belirtmektedir.

Bununla birlikte birçok tenkidciler A. Şinasi' nin roman tarzı ile Fransız romancısı Marcel Proust (1871-1922)unki arasında benzerlik bulmuşlardır. Bu benzerlik, her iki romancının hayatı, dünyayı ve sanatı ele alış ve yorumlayış tarzlarından başka, metotlarında da görülür. Bu bir içe dönüştür, kişi ve olayların hayal ve hatıranın derinliklerinde arayış yöntemidir. Onlarca her eser bir deruni (sübjektif) ihtiyacın verimidir. Şuurun derinliklerinde ve geçmiş zamanda yakalanmış küçük, önemsiz bir temanın, suya

atılmış bir taşla açılan ve genişleyen çemberler halinde çözümlenmesidir. Ruh ve madde tahlillerinde büyük ustalığı olan Abdülhak Şinasi edebiyatımızda izlenimci (impressioniste) romanın en güzellerini kazandırmıştır.

Zaten o, "roman, hayatın bir özenti veya aynası olmamalıdır." Basit gerçekleri değil, gizli iç hayatımızı yansıtmalıdır. Merak uyandıracak, gönül avutacak tarzda eserler değersizdir... gibi görüşleri, yazılarında savunmuştur.

Şinasi'nin romanları, başlaca bir olay etrafında toplanamaz. İnce ruh tahlillerini meydana getiren küçük ve karmaşık vakalardan kurulur. Yazar, olaya önem vermediği gibi onu planlamak bile istememiş havasındadır. Romanlarını, hayatın herhangi bir noktasından başlamış hissiyle okuruz, bitirdiğimiz zaman da bir sonuca varmış gibi olmayız. Zaten olay, A. Şinasi'nin en az umursadığı bir roman unsurudur. Bunu, yazılarında belirtmiştir:

"Roman hakkında en çok işlenen hata onda daima aranılan vakaya büyük bir önem vermektir... Romanı bir vakanın hikayesinde hasretmek kadar korkutucu bir şey olamaz. Romancı, kendini sadece bir Meddah olmaktan korumalıdır.. Romanda, esas vaka değil, şahıs, muhit, cemiyet, hayat, his ve fikirlerdir. Vaka, bunları duyurmaya yarayan ayrı bir vasıtaadır."

Dergah dergisinde tenkitler, yarın dergisinde edebi şiirler ve yazılar yayımlandır. 1921 den sonra ileri ve medeniyet gazetesinde yazdır. Bu dönemde şair ve daha çok tenkitçi olarak tanındı. Fehim Bey Biz romanı 1942 yılında C.H.P roman müfakatında üçüncülük kazanınca Şinasi Hisar'ın ünü daha da arttı.

Eserlerinde mutluluk içinde geçmiş çocukluk ve gençlik yıllarına duyduğu özlemi dile getirir, Osmanlı imparatorluğunun üst tabakasından geçmiş olduğu kişileri onların yaşayışını geeleneklerini eski İstanbul'un çeşitli görüşleri içinde vermeğe çalışır.

Kitapların yeni baskıları varlık yayınları bütün eserleri dizisindedir. Ayrıca 1978 yılından itibaren Ötüken Yayınevi yazarın bütün eserlerini yayınlamaya başlamıştır. Hakkında tek kitabı Sermet Sami Uysal çıkarmıştır: Abdülhak Şinasi (1961) .

ESERLERİ

Fehim Bey ve Biz (roman, 1941)

Boğaziçi Mehatpları (roman, 1943)

Çamlıcadaki Eniştemiz (roman, 1944)

Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı ve Şehliği (roman, 1952)

Boğaziçi Yalıları (hatıralar, 1954)

Aşk İmiş Ne Var Alemde (seçmeler, 1955)

Geçmiş Zaman Köşkleri (hatıralar, 1956)

Geçmiş Zaman Fıkraları (1958)

İstanbul ve Pierre Loti (hatıralar, 1959)

Ahmet Haşim şiirleri ve Hayatı(1963)

ZAMANLA İLGİLİ KAVRAMLAR VE AÇIKLAMALARI:

-A-

-Akşamın esmer ve gittikçe koyulaşan renkleri: güneşin batışıyla akşamın yavaş yavaş kendini hissettirmeye başladığı an .

-Akşamın her şeyin üstüne ağır ihramını örtmesi: gecenin karanlığının başlaması.

-Akşamın her şeyin üzerine sonsuz şiirinin acılığını dökmesi: akşamın gelişiyile insanın hüznünlendiği vakitler.

-Akşamın ilk bayğın alacakaranlığı: akşam vakti.

-Akşam saatlerinin sihir ve fisunu: akşamın büyüleyici, etkileyici güzelliği.

-Aşk için hazır vicuda benzeyen günler: neşeli, duygulu hisli zamanlar, günler.

-Aynı doğduğu sıralar: ayın kendini hissettiirdiği vakit.

-B-

-Boğaziçi'nin hüznünlü ve içli akşam saatleri: akşamın gelişiyile insanın içine hüznünlü çöktüğü anlar.

-Boğaziçi'nin his bakımından dolu günleri. Boğaziçi'nde geçirilen mutlu, neşeli, duygulu zamanlar.

-Boğaziçi'nin hüznünlü ve içli akşam saatleri: akşamın gelişiyile insanın hüznünlendiği anlar.

-Ç-

- Çocukluk günlerimizin his ve hayal dolu zamanı: Çocukluk zamanı.

-Çocukluk zamanımızın sularına dalma: Hayalimizde çocukluk döneminin hatıralarının canlanması.

-E-

-Esatir alemine dönen geceler: gecelerin insanı mutlu neşeli kılması, masalımsı bir havaya sokması.

-Eski bir medeniyetin son afyonlu çiçeğinin açması: Osmanlı İmparator'luğunun son zamanları .

-Eski bir mevsim sesi: geçmiş zamanın hatırası .

- Eski zaman: geride bırakılmış yıllar, mazi .

-Eski zamanın içinde yüzmek: geçmiş, maziyi hafızada canlandırmak, sürekli geçmiş yaşamak.

- Eski zamanlarımızın kendinden habersiz geçmiş saadeti: geçmişte yaşanan mutlulukların değerini bilmeme.

-Ezani saat: eskiden kullanılan bir zaman ölçüsü. Güneşin batışını on iki olarak kabul eder. Halk arasında alaturka saat diye anılır. Ezani saat mevsimlere göre değişebilir.

-Ezani saat on iki: güneşin battığı vakit.

-G-

-Gayret ibadet ve lezzet saatleri: çalışma, dini görevleri yerine getirme ve yemek zamanı.

-Geçen günlerin kılıfını yırtmış lezzeti: maziden günümüze taşınan güzellikler .

-Geçmiş bütün bir ömrün destanı. Mazinin büyüleyici güzellikleri.

-Geçmiş olduğuna acıdığımız zamanlarımız: yılların geçmesine üzülmeye .

-Geçmiş zamanın asil kalıntısı: yılların untturamadığı güzellikler

-Gelecek baharların birer akşam gibi geçmesi: mutlu günlerin hüznü bitmesi.

-Gelecek günlerin tatları: gelecekteki mutlu zamanlar.

-Gezinti akşamları: Akşamleyin Boğaziçi'nde kayıkla düzenlenen gezintiler.

-Gittikçe koyulaşan akşam: gecenin karanlığının arttığı vakitler.

-Gurubun saltanatının başlaması: güneşin batış vakti.

-Güneş sulardan çekilirken: güneşin battığı an.

-Günlerin ve gecelerin kahve değirmeninde gibi öğütülmesi: günlerin gecelerin çabucak geçmesi.

-Günün bir çiçek gibi solması: günün bitmesi

-Geleceğin sonbaharın içinde dökülen yapraklar gibi çürümesi: her şeyin zamanla yok olması. Bütün güzellikler, mutluluklar bir zaman gelecek yok olacak.

-H-

-Halin neşeleri: içinde yaşanan zamanın mutluluğu

-Harman sonu: güzelliğin son anlarına yetişmek. Yazar burada Osmanlı

İmparator'lüğünün son günlerini yaşamasından dolayı üzüntülüdür. Bir medeniyetin sonuna yetiştiğini belirtmek ister.

Hayatın orta çağları: insanın normal bir yaşam sürecinin ortası

-Hayatın tadını duyduğumuz zamanlar: insanın neşeli mutlu, hayattan zevk aldığı zamanları.

-Hristiyanların alafranya pazarı: Hristiyanların tatil günü Osmanlı İmparator'lüğünde Türkler cuma günü tatil yaparken, Hristiyanlar pazar günü tatil yapar.

-İ-

-İkindinin mavimtrak saatleri: akşam vakti.

-İkindi suları: akşam vakti

-İkindi saatleri: öğleden sonra ile akşam arası

-İlk gençlik zamanı: çocukluk ile ortayaşlılık arası dönemin ilk yılları

-K-

-Kalbin mahfazasına girmiş en kıymetli zaman: mazinin insanda iz bıraktığı anlar.

-Kısas-ı enbiya zamanı:

-M-

-Mahvedici bir zamana dökülmek: zamanın önüne katladığı her şeyi yok etmesi.

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ

FEN VE EDEBİYAT FAKÜLTESİ

TÜRK DİLİ ve EDEBİYAT BÖLÜMÜ

MEZUNİYET ÇALIŞMASI

DANIŞMAN: DOÇENT DR. BÜLENT YORULMAZ

HAZIRLAYAN: MEHMET GÜLER

950080

IV B

HAZİRAN 1999

LEFKOŞA KIBRIS

ÖNSÖZ

Yakın Doğu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü, Yeni Türk Edebiyatı dersi kapsamında dahilinde yapılan bu çalışmada Abdülhak Şinasi Hisar'ın Boğaziçi Yalıları isimli hatıra kitabı incelenmiştir.

Abdülhak Şinasi Hisar maziye önem veren bir şahsiyettir. Maziye özlem duyar ve onu günümüz Türkçesiyle yansıtır. Şinasi Hisar'ın bu maziye bakış açısını dil ve üslubunu görmek için bu eseri geçtim. Bu eseri incelememdeki öteki sebepse Abdullah Şinasi Hisar'ın geçmişle ilgili unsurları anlatırken oluşturduğu kelime gruplarını görmektir.

Bu eser renk unsurları ve zamanla ilgili kavramlar yönünden incelenmiştir. Zamanla ilgili unsurları anlatırken bunlar kozmik unsurlarla da desteklenmiştir. Böylelikle güzelbir yapı oluşturulmuştur. Buradaki zamanla ilgili kavramların derin anlamı vardır. Zamanla ilgili unsurları etkili bir şekilde ele alan bir kaynak oluşturulursa daha güzel bir çalışma yapılabilir.

Bu çalışmamız yanında dersle ilgili ve ders dışı konularda da bizimle ilgilenen daima daha iyiye ulaşmamız için eleştirilerini esirgemeyen ve dekanımız bölüm başkanımız sayın Doç. Dr. Bülent Yorulmaz'a sonsuz teşekkürlerimi sunar üstün başarılarının devamını dilerim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

GİRİŞ S-2-

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR S-3-

ABDÜLHAK ŞİNASİ HİSAR'IN ESERLERİ S-9-

ZAMANLA İLGİLİ KAVRAMLAR S-10-

RENKLE İLGİLİ UNSURLAR S-15-

GENEL İNDEKS S-17-

KAYNAKÇA S-22-

GİRİŞ

Abdülhak Şinasi Hisar Boğaziçi Yalıları isimli eserinde Boğaziçi'nde geçirmiş olduğu çocukluk yıllarını anlatır. Eser Boğaziçi'nin kaybolan güzelliklerini anlatır. Aslında o çocukluğundan itibaren her şeyin geçici olduğunu anlamıştır. Bunu "Adem'i gördüm ve anladım" cümlesiyle ifade eder.

Yalıdaki insanları, diğer yalı insanlarıyla ilişkilerini yalıların bahçelerini, odalarını, detaylı bir şekilde anlatır. Çocukluk döneminde müzik kusan radyoların olmamasına rağmen yine de çocukluğunun çok eğlenceli geçtiğini belirtir. Boğaziçi onu fazlasıyla eğlendiriyordu. Kitap 94 sayfadan oluşmasına rağmen Boğaziçi'nin yaşayışını gerçekten çok etkili ve yoğun bir şekilde anlatmıştır. Yazar çocukluğunun en güzel günlerini geçirdiği Boğaziçi'nin yalılarının yıkılışına çok üzülür. Eski Boğaziçi seyrine doğulmaz bir müze halinde hayaline yer etmiştir.

Eser çok küçük (94 sayfa) olmasına rağmen birçok arkadaşın daha aynı eseri incelemesi onun içeriğinin zenginliğini göstermektedir. Eser çeşitli bölümlerden oluşur. Her bölümün bir başlığı vardır. İçinde bulunduğu zamanla geçmişi karşılaştırır ve değişen değerlere, kaybolan güzelliklere çok üzülür. Geçmiş zamanı anlattığı cümlelerde sanki rüya alemi içindedir. Bu güzelliğin bozulmasıyla rüya aleminden uyanır. Bizi de uyandırır. Seviçlerine ortak olduğumuz gibi üzüntülerine de ortak oluruz. Kelimeleri dikkatle seçer anlatmak istediklerini çok etkili bir şekilde anlatır. Şiir cümleleri kurar.

İçinde yaşadığımız zamanın kıymetini bitemiz gerektiğini söyler. Aksi halde çok pişman olacağımızı söyler. Ne olursa olsun hayattan zevk almalıyız.

Bu çalışmanın Genel Indeksiindeki sayfa numaraları eserin Varlık yayınları tarafından İstanbul Yeni Matbaa'da basılmış Aralık 1954 tarihli ilk baskısına aittir.

ABDÜLHAK ŞİNASI HİSAR

(1888-1963)

İstanbul'da doğdu. "Mürüvet" "Hazine-I Fünun" dergilerini çıkarmış olan Mahmut Celaledin Bey'in oğludur. Şinasi ile Abdülhak Hamid'e hayran olan babası onları bu iki şairin isimlerini birleştirerek vermiştir. Galatasaray Sultanisi'ni bitirdikten sonra 1905'te Paris'e giderek Ecole Libre des Saïences Politiques'te (Siyasi Bilgiler Fakültesi) okudu. Burada bulunduğu sürece çeşitli Fransız yazarlarıyla tanıştı. (Maurice Barres, Jean Moreas, Emil Faguet, Anatole France) Paris'teki öğrencilik yıllarında genç Türk'lerin toplantılarına katıldı. O sırada Paris'te bulunan Yahya Kemal'le dostluk kurdu. 1908'de yurda döndü. 1928 yılına kadar çeşitli yabancı şirketlerde çalıştı. Hariciye vekaletine girdi (1930). Bu görevdeyken yurt içinde ve yurt dışında çalıştı. Balkan Birliği Cemiyeti genel sekreterliğinden sonra aynı bakanlığın merkez kadrolarında çalıştı. 1948'de İstanbul'a döndükten sonra yalnız eserleriyle uğraştı.

Abdülhak Sinasi ömrü boyunca evlenmemiştir. Çocukluk ve gençlik yıllarını Boğaziçi'nde geçirmiştir. Candan bağlı olarak bir çok eserine çevre ve konu edindiği Rumelihisarı'ndaki yalıları 1918'de yanmıştır. 1948'den sonra ölümünü Cihangir'de geçirmiştir. 3 Mayıs 1963'de beyin kanamasından ölmüştür. Merkezefendi mezarlığına gömülmüştür.

Abdülhak Sinasi Hisar 19. YY sonu ile 20. YY başlarında son parlak çağını zevk ve medeniyet birikimlerini yaşayan İstanbul yüksek tabakasına bağlı bir aydındır varlıklı ve kültürlü bir aileden gelmiştir o ortamda yetişmiştir. Huzur, düzen ve incelik dolu bir çevrede geçen çocukluk yılları bütün eserlerinin kaynağıdır.

Süzülmüş arınmış bir ahlak ve terbiye geleneğinin meydana getirdiği İstanbul efendiliği, kibarlık, maddi temizlik mizacının ana hatlarını verir. İnsanlardan kaçan kendi özüne ve hatıralarına kapanık bir hali vardır. Sanki daha sonra yaşadığı günlerden hoşnut

değildir degerçekte yegane ömür saydığı çocukluk çağı içindedir. Hafızasını hiç değiştirmeyerek belkide sadece masallaştırdığı geniş zamanın manzara adet ve şahısları arasında yaşamaktadır.

A. Şinasi, bu yüzden ömrünü dolduran büyük toplum hadiselerine, savaşlara ihtilalere, devrimlere ilintisiz görünür. Değişen, bozulan ve her anlamda yıkımlara uğrayan İstanbul, ona gittikçe çoğalan bir ayrılık hissi, bir geçmiş özlemi, yalnız kalış üzüntüsü vermektedir. Abdülhak Şinasi Hisar yeni bir devrim doğuşuna değil ama köklü bir medeniyetin yıkılışına razı olmayan, bundan en fazla ıstırap duyan yazarımızdır.

Yazar dürüstlüğünü her şeyin üstünde tutarak devrinin siyasi olaylarına kalemıyla hiç karışmaz görünen A. Şinasi, Fransız edebiyatında derin bilgi sahibi olduğu kadar, Türk edebiyatının eski yeni bütün safhalarını da yetki ve zevk ile benimseyip anlatan bir yazardır. Dostu ve hayranı olduğu Ahmed Haşim, Yahya Kemal, Nigâr Hanım, Mehmed Rauf ve Pierré Loti'ye dair en güzel yazı ve eserlerden bir kısmı A. Şinasi'nin kaleminden çıkmıştır.

A.Şinasi Hisar, elbette bir doktrin adamı değil, kaleminin dokunduğu her temada felsefe havası bulan yazıcılardandır. Hisar'ın dünyaya bakışı hayli karamsardır. Hayatın geçiciliği ve hiçliği, herşeyin bir gün yok olacağı tasası bütün eserlerine yaygındır. Fanilik düşüncesinin doğurduğu bu karasızlığın, o geçmiş zaman'ın rüyalı büyüklük iklimlerine dönmek, Türk'ün özlü bir medeniyetini yeniden diriltmek, günlük maddi hayatlardan ve maddecî felsefeden kaçıp tasavvufî, mistik bir alemde avunmak ,ve barınmak suretiyle gidermeğe çalışır.

Hisar, İstanbul'un kendisini dahi, yaşanmış milli tarih, sanat eserleri, benzersiz tabiatı, türlü güzellikleri ve her tabakadan insanların yarattığı gelenekler içinde bir felsefe olarak benimser. Büyük bir özleyiş gibi, aşk derecesine varan bir istek halinde o geleneklere bağlılık gösterir. Eserleri okununca daha iyi anlaşılır ki bizim eskiden: kendimize has, şahsiyetli, ince bir medeniyetimiz, bir yaşama üslubumuz inkar edilemez üstünlüktürtedir.

A. Şinasi, hayaline bütün zenginliğiyle topladığı bu milli ve yerli hayatı, şaşırtıcı bir kudret ile gözler önüne sermektedir.

Bunu yanısıra, A. Şinasi'nin sosyal görüşleri: "Milliyetçilik" kelimesiyle özetlenebilir. Nitekim ölümünden sonra Dünya gazetesinde (31 Mart-12 Nisan 1967) yayımlanan hatıralarına "Bir Milliyetçinin Not Defteri" adını koymuştur.

Hisar, makale, hatıra, roman, büyük ve küçük hikaye monografi türlerine girebilecek yazılar ve eserler vermiştir. Fakat edebi türleri birbirinden kesin hatlarla ayırmak ve her türlü bir takım kurallar ile sınırlamak yolunu hiç sevmeyen yazarın, hemen bütün eserlerinde aynı üslubun ve aynı tahkiye trazının yarattığı bir tek hava görülür. 1921'den beri (ilkın Dergah dergisinde) yazdığı Makale'lerinin çoğu edebiyat ve sanat üstündedir. Bunlar gazete ve dergilerde kalmıştır.

Monografi ve inceleme yazıları'nın bir kısmı kitap halinde çıkmamış, bir kısmı ise İstanbul ve Pierre Loti (1958), Yahya Kemal'e Veda (1959), Ahmed Haşim Şiiri ve Hayatı (1963) adlı eserler olmuştur. Bunlar birer kuru inceleme eseri olarak değil, hatıra çeşnisinde yazılmış sanat ve lezzettir.

Abdülhak Şinasi'nin romanlarından sonra en önemli eserleri "Boğaziçi medeniyeti" etrafında yazılmış hatıra'lardır. Boğaziçi Mehtapları (1943), Boğaziçi Yalıları (1954), Geçmiş Zaman Köşkleri (1956) adlı kitaplardan toplanan bu hatıralar, bir bakıma, altmış yıl önceki İstanbul hayatlarının bir romanı, ayrıca Boğaziçi'nde en yüksek derecesine ulaşmış kültür, yaşama ve tabiat güzelliklerinin yorumları, tahlil ve tasvirleri sayılmalıdır.

Bu eserlerde yalıları, mehtapları, saz alemleri, şehrayinleri, ünlü ve ünsüz kişileri, paşaları, beyleri, uşakları, hizmetçileri, türlü kadın giyimleri, hayat anlayışları ve yalıların iç düzeni ile tasvir ve tahlil edilen Boğaziçi, en fazla şahsiyet taşıdığı bir zamanda, yani 20.Yüzyıl başlarında ele alınmıştır. Her şey bir "geçmiş zaman" havası içinde, bir masal

edasında verilmiştir. Adeta perilerin yaşadığı bu alemde her şey güzel, hep huzur ve ferahlık içindedir. Orada cennettekini andıran bir ömür sürülür. Yazarın mutlu çocukluk dünyası içinden, hiç bozmaksızın çıkardığı tasarılar, duyuşlar ve hayeller, çekici bir uslûba bürünmüştür. O alemini çocukluğunda yaşamamış ve duymamış olanların dikaktinden kaçabilecek bambaşka ve derin bir gözle, semt ve manzaraların baş döndürücü lezzetini bize sunar. Bir sanat büyücüsü gibi, çevre ve insanların, yalnız güzel ve hayali yanlarını gösterir. Bakmaya değmiyecek veya çirkin olan köşeleri gözlerden saklamayı bilir. İşte Abdülhak Şinasi'nin Boğaziçi Mehtapları'nda yeniden diriltiği alem, kayıkları, mehtapları, musikileri, giyim kuşamları ve yüzlerce aşk macerası ile Venedik zevklerinden bin kat daha şahsiyetli, daha güzel, daha çekicidir.

Yazarlarımız, şair, besteci ve ressamlarımız bir Boğaziçi sanatı yapmakla hayli geç kalmış görünürler. A Şinasi Hisar, öyle gerekli bir sanatın üstünde en fazla ve en büyük aşk ile durmuş yazarımızdır. 1921'den beri yazıları çıkan A. Şinasi asıl ününü bu romanlarda (bilhassa 1942 CHP Roman Mükafatı'nda derece alan Fahim Bey ve Biz'den sonra A. Şinasi Hisar, Türk roman yazarlarının en büyüklerinden biri sayılmıştır.

A. Şinasi Hisar'ın romanlarına belki tahlil ve düşünce romanı denebilir. Fakat onun eserlerini, bildiğimiz roman çeşitlerinin birine katmak zordur. Alışılmış romanlardan apayrı bir teknik ve tahkiye tarzı denemiştir. Zaten, yazar, romanın bir tarifi, bir kuralı olamayacağı görüşünü, bir çok yazılarında belirtmektedir.

Bununla birlikte birçok tenkidciler A. Şinasi' nin roman tarzı ile Fransız romancısı Marcel Proust (1871-1922)unki arasında benzerlik bulmuşlardır. Bu benzerlik, her iki romancının hayatı, dünyayı ve sanatı ele alış ve yorumlayış tarzlarından başka, metotlarında da görülür. Bu bir içe dönüştür, kişi ve olayların hayal ve hatıranın derinliklerinde arayış yöntemidir. Onlarca her eser bir deruni (sübjektif) ihtiyacın verimidir. Şuurun derinliklerinde ve geçmiş zamanda yakalanmış küçük, önemsiz bir temanın, suya

atılmış bir taşla açılan ve genişleyen çemberler halinde çözümlenmesidir. Ruh ve madde tahlillerinde büyük ustalığı olan Abdülhak Şinasi edebiyatımızda izlenimci (impressioniste) romanın en güzellerini kazandırmıştır.

Zaten o, "roman, hayatın bir özenti veya aynası olmamalıdır." Basit gerçekleri değil, gizli iç hayatımızı yansıtmalıdır. Merak uyandıracak, gönül avutacak tarzda eserler değersizdir... gibi görüşleri, yazılarında savunmuştur.

Şinasi'nin romanları, başlaca bir olay etrafında toplanamaz. İnce ruh tahlillerini meydana getiren küçük ve karmaşık vakalardan kurulur. Yazar, olaya önem vermediği gibi onu planlamak bile istememiş havasındadır. Romanlarını, hayatın herhangi bir noktasından başlamış hissiyle okuruz, bitirdiğimiz zaman da bir sonuca varmış gibi olmayız. Zaten olay, A. Şinasi'nin en az umursadığı bir roman unsurudur. Bunu, yazılarında belirtmiştir:

"Roman hakkında en çok işlenen hata onda daima aranılan vakaya büyük bir önem vermektir... Romanı bir vakanın hikayesinde hasretmek kadar korkutucu bir şey olamaz. Romancı, kendini sadece bir Meddah olmaktan korumalıdır.. Romanda, esas vaka değil, şahıs, muhit, cemiyet, hayat, his ve fikirlerdir. Vaka, bunları duyurmaya yarayan ayrı bir vasıtaadır."

Dergah dergisinde tenkitler, yarın dergisinde edebi şiirler ve yazılar yayımlandır. 1921 den sonra ileri ve medeniyet gazetesinde yazdır. Bu dönemde şair ve daha çok tenkitçi olarak tanındı. Fehim Bey Biz romanı 1942 yılında C.H.P roman müfakatında üçüncülük kazanınca Şinasi Hisar'ın ünü daha da arttı.

Eserlerinde mutluluk içinde geçmiş çocukluk ve gençlik yıllarına duyduğu özlemi dile getirir, Osmanlı imparatorluğunun üst tabakasından geçmiş olduğu kişileri onların yaşayışını geeleneklerini eski İstanbul'un çeşitli görüşleri içinde vermeğe çalışır.

Kitapların yeni baskıları varlık yayınları bütün eserleri dizisindedir. Ayrıca 1978 yılından itibaren Ötüken Yayınevi yazarın bütün eserlerini yayınlamaya başlamıştır. Hakkında tek kitabı Sermet Sami Uysal çıkarmıştır: Abdülhak Şinasi (1961) .

ESERLERİ

Fehim Bey ve Biz (roman, 1941)

Boğaziçi Mehatpları (roman, 1943)

Çamlıcadaki Eniştemiz (roman, 1944)

Ali Nizami Bey'in Alafrangalığı ve Şehliği (roman, 1952)

Boğaziçi Yalıları (hatıralar, 1954)

Aşk İmiş Ne Var Alemde (seçmeler, 1955)

Geçmiş Zaman Köşkleri (hatıralar, 1956)

Geçmiş Zaman Fıkraları (1958)

İstanbul ve Pierre Loti (hatıralar, 1959)

Ahmet Haşim şiirleri ve Hayatı(1963)

ZAMANLA İLGİLİ KAVRAMLAR VE AÇIKLAMALARI:

-A-

-Akşamın esmer ve gittikçe koyulaşan renkleri: güneşin batışıyla akşamın yavaş yavaş kendini hissettirmeye başladığı an .

-Akşamın her şeyin üstüne ağır ihramını örtmesi: gecenin karanlığının başlaması.

-Akşamın her şeyin üzerine sonsuz şiirinin acılığını dökmesi: akşamın gelişiyile insanın hüznünlendiği vakitler.

-Akşamın ilk bayğın alacakaranlığı: akşam vakti.

-Akşam saatlerinin sihir ve fisunu: akşamın büyüleyici, etkileyici güzelliği.

-Aşk için hazır vicuda benzeyen günler: neşeli, duygulu hisli zamanlar, günler.

-Aynı doğduğu sıralar: ayın kendini hissettiirdiği vakit.

-B-

-Boğaziçi'nin hüznünlü ve içli akşam saatleri: akşamın gelişiyile insanın içine hüznünlü çöktüğü anlar.

-Boğaziçi'nin his bakımından dolu günleri. Boğaziçi'nde geçirilen mutlu, neşeli, duygulu zamanlar.

-Boğaziçi'nin hüznünlü ve içli akşam saatleri: akşamın gelişiyile insanın hüznünlendiği anlar.

-Ç-

- Çocukluk günlerimizin his ve hayal dolu zamanı: Çocukluk zamanı.

-Çocukluk zamanımızın sularına dalma: Hayalimizde çocukluk döneminin hatıralarının canlanması.

-E-

-Esatir alemine dönen geceler: gecelerin insanı mutlu neşeli kılması, masalımsı bir havaya sokması.

-Eski bir medeniyetin son afyonlu çiçeğinin açması: Osmanlı İmparator'luğunun son zamanları .

-Eski bir mevsim sesi: geçmiş zamanın hatırası .

- Eski zaman: geride bırakılmış yıllar, mazi .

-Eski zamanın içinde yüzmek: geçmiş, maziyi hafızada canlandırmak, sürekli geçmiş i yaşamak.

- Eski zamanlarımızın kendinden habersiz geçmiş saadeti: geçmişte yaşanan mutlulukların değerini bilmeme.

-Ezani saat: eskiden kullanılan bir zaman ölçüsü. Güneşin batışını on iki olarak kabul eder.

Halk arasında alaturka saat diye anılır. Ezani saat mevsimlere göre değişebilir.

-Ezani saat on iki: güneşin battığı vakit.

-G-

-Gayret ibadet ve lezzet saatleri: çalışma, dini görevleri yerine getirme ve yemek zamanı.

-Geçen günlerin kılıfını yırtmış lezzeti: maziden günümüze taşınan güzellikler .

-Geçmiş bütün bir ömrün destanı. Mazinin büyüleyici güzellikleri.

-Geçmiş olduğuna acıdığımız zamanlarımız: yılların geçmesine üzülmeye .

-Geçmiş zamanın asil kalıntısı: yılların unturamadığı güzellikler

-Gelecek baharların birer akşam gibi geçmesi: mutlu günlerin hüznü bitmesi.

-Gelecek günlerin tatları: gelecekteki mutlu zamanlar.

-Gezinti akşamları: Akşamleyin Boğaziçi'nde kayıkla düzenlenen gezintiler.

-Gittikçe koyulaşan akşam: gecenin karanlığının arttığı vakitler.

-Gurubun saltanatının başlaması: güneşin batış vakti.

-Güneş sulardan çekilirken: güneşin battığı an.

-Günlerin ve gecelerin kahve değirmeninde gibi öğütülmesi: günlerin gecelerin çabucak geçmesi.

-Günün bir çiçek gibi solması: günün bitmesi

-Geleceğin sonbaharın içinde dökülen yapraklar gibi çürümesi: her şeyin zamanla yok olması. Bütün güzellikler, mutluluklar bir zaman gelecek yok olacak.

-H-

-Halin neşeleri: içinde yaşanan zamanın mutluluğu

-Harman sonu: güzelliğin son anlarına yetişmek. Yazar burada Osmanlı

İmparator'luğunun son günlerini yaşamasından dolayı üzüntülüdür. Bir medeniyetin sonuna yetiştiğini belirtmek ister.

Hayatın orta çağları: insanın normal bir yaşam sürecinin ortası

-Hayatın tadını duyduğumuz zamanlar: insanın neşeli mutlu, hayattan zevk aldığı zamanları.

-Hristiyanların alafranya pazarı: Hristiyanların tatil günü Osmanlı İmparator'luğunda Türkler cuma günü tatil yaparken, Hristiyanlar pazar günü tatil yapar.

-İ-

-İkindinin mavimtrak saatleri: akşam vakti.

-İkindi suları: akşam vakti

-İkindi saatleri: öğleden sonra ile akşam arası

-İlk gençlik zamanı: çocukluk ile ortayışlılık arası dönemin ilk yılları

-K-

-Kalbin mahfazasına girmiş en kıymetli zaman: mazinin insanda iz bıraktığı anlar.

-Kıyas-ı enbiya zamanı:

-M-

-Mahvedici bir zamana dökülmek: zamanın önüne katladığı her şeyi yok etmesi.

- Mayhos bir meyva tadı gibi yalnız geçmiş günler ve geceler: geçmiş zamanın güzelliklerinden tat almama

-Mehtap gecesi: mehatbın yeryüzünü aydınlattığı gece.

- Müslüman cuması: mislûmanlarca tatil sayılan gün. Osmanlı imparatorlu'nda tatil günleri çeşitli günlerde uygulanmıştır. Tanzimat fermânı'nın ilanıyla cuma günü tatil günü olarak ilan edildi. Cumhuriyet devrinde 27mayıs 1935'te yayınlanan kanun ile tatil günü cumadan pazara çevrildi.

-N-

-Nazlı ve vefasız kadınlar giibi gelip geçen günler: ümitsiz ve hasretle dolu geçen günler.

-Ö-

- Öğlenin asude ve isgüzar yemek saatleri: öğle yemeğinin yenmesinden sonraki zaman.

- Ömrün tantanalı saatleri: mutlu neşeli sevinçli zamanlar

- Ömürleri hülyalarına uymamış: tasarlanan şeyleri yapma fırsatı kalmadan zamanın, ömrün geçip gitmesi.

-R-

-Ramazan: Arabi ayların dokuzuncusu, oruç tutulan ay, üç aylardan sonuncusu.

-Renklerin elvan elvan olması: güneşin battığı an

- renklerin eriyerek birleşmeye yüz tutması: gece vakti.

-Ruhları genişleterek öldüren saatler: akşam vaktinin insana verdiği üzüntü.

-Ruhları asındırarak geçmiş zaman: mazi, geçmiş

-S-

-saadet vakti: mutluluk zamanı

-Sihirli bir kapıdan eski bir aleme geçmek: maziye hatırlamak.

-Solun kararan sular: akşam vakti.

- Sonbaharın birarayıp acısını duyurmaya başlayan içli günleri: zamanın geçmesi hüzün, maziyi arama.

- Suların akşam şivesiyle çağıldaması: akşam vakti

- Suların gittikçe lacivertlenmesi: gece karanlığının artması

-Susan günler: hüzünlü, mutsuz günler

-T-

-Ta ilerde uzak ve çorak bir iklime vasıl olarak geçecek akşamlar: günün sonu olan akşamların gelmesiyle zamanın bir geleceğe, sonsuzluğa akması.

-Tembel günler: uğraşsız zamanlar

-U-

- Uçmuş o manevi iklim: geçmiş zaman

-V-

-Vaad olunmuş bir ebediyete hazırlanmak: hiç bitmeyecek bir mutluluk anı.

-Y-

-Yaşanan zamanın güya bitmemeiş bir musiki gibi maziye devam ettirmesi maziye olan özlem, mazinin güzelliği.

RENKLE İLGİLİ UNSURLAR

-A-

-Al: alev, parlak kırmızı, kırmızıya en yakın parlak pembe.

-Altın: parlak sarı renk.

-B-

-Billur: parlak, beyaz renk

-Ç-

-Çilek renkli:

-E-

-Eflatun rengi: leylak ile erguvan arası renk, açık mor

-Esmer:

-F-

-Fıstıki: açık yeşil, fıstık içi rengine.

-G-

gül rengi: pembe

-Gümüş: beyazımsı, gri renkte, parlak

-H-

-Havai lacivert: koyu mavi

-K-

karanfil kırmızısı:

-Kavuniçi: sarı ile pembe arası renk, turuncu

-Kıralı: kızıl renkte olan

-Kırmızıtrak: kırmızıyı andıran

-Krem rengi: açık bej

-Kurşuni: koyu kül rengi

- Kül rengi: bejle kurşını arası mat renk

-M-

- Mavimtrak: maviye çalan maviyi andıran

- Mor: güneş ışığının ayrılma tayfının görülebilir sınırlarından birini meydana getiren

“menekşe” denilen çiçeğin rengine yaraşan bir pigment.

-N-

-Nazlı renkli:

-P-

-Penbe: (pembe): beyaza biraz kırmızı karıştırılmasıyla elde edilen açık al rengi.

-Portakal renkli: Turuncu

-R-

-Reçel renkli: koyu

-S-

-Süt inci: beyaz inci

-T-

-Tirse: Yeşil ile mavi arasındaki renge verilen ad, çam göbeği de denir.

-U-

-Uçuk renk: soluk, solgun açık

-V-

- Vişne çürüğü: çok koyu kırmızı

-Y-

-Yavru ağzı: kavuniçi ile pembe arasında bir renk.

-Yeşil: rengi güneş ışığının ayrışma tayfında mavi ile sarı arasında bir renk.

GENEL INDEKS

-A-

- akşamın esmer ve gittikçe koyulaşan renkleri s.44
akşamın her şeyin üstüne ağır ihramını örtmesi s.32
akşamın her şeyin üstüne sonsuz şiirinin acılığını örtmesi s.94
akşamın ilk baygın alacakaranlığı s.64
akşam saatlerinin sihir ve fisunu s.44
al renkli s.15.21.68
altın s.33,40
aşk için hazır bir vücuda benzeyen günler s.46
ayın doğduğu sıralar s.23

-B-

- billur s.58
Boğaziçi'nin hüznü ve içli akşam saatleri s.78
Boğaziçi grubunun kanlı trajedisi s.36
Boğaziçi'nin his bakımından dolu günleri s.449
Boğaziçi'nin hüznü ve içli akşam saatleri s.78

-Ç-

- çilek renkli s.12
çocukluk günlerimizin his ve hayal dolu günleri s.96
çocukluk zamanımızın sularına dalma s.71

-E-

- Eflatun renkli s.17,21
Esatir alemine dönen geceler s.226
Eski bir medeniyetin son afyonlu çiçeğinin açması s.35

Eski bir mevsim sesi s.46

Esmer s.44

Eski zaman s.50

Eski zamanın içinde yüzmek s.89,25

eski zamanlarımızın kendinden habersiz geçmiş saadeti s.88

ezani saat s.73

ezani saat on iki s.12/ 34

-F-

-Fıstıki 63/90

-G-

gayret ibadet ve lezzet saatleri s.73

geçen günlerin kılıfını yırtmış lezzeti s.46

geçmiş bütün bir ömrün destanı s.21

geçmiş olduğuna acıdığımız zamanlarımız s71

geçmiş zamanın asil kalınıtısı s60

gelecek baharların birer akşam gibi geçmesi s.39

gelecek günlerin tadları s.46

gezinti akşamlar s.37

gittikçe koyulaşan akşam s.78

grubun saltanatının başlaması s.83

göl renkli s.12

gümüş s.40

güneş suların çekilirken s.73

günlerin ve gecelerin kahve değirmeninde gibi öğütülmesi s.73

günün bir çiçek gibi solması s.33

güzelliklerin sonbaharın içinde dökülen yapraklar gibi çürümesi s.79

-H-

hali neşeleri s.48

harman sonu s.48

havai lacivert s.21

hayatın orta çağları s.30

hayatın tadını duyduğumuz zamanlar s.33

hristiyanların alafranga pazarı s.7

-İ-

ikindinin mavimtrak saatleri s.28/33/35

ikindi suları s.77/33/37

ikindi saatleri s.50

ilk gençlik s.26

-K-

kalbin mahfazasına girmiş en kıymetli zaman s.48

karanfil kırmızısı s.12

kavuniçi s.12

kınalı s.93

kırmızımtrak s.93

kıyas-ı enbiya zamanı s.19

krem rengi s.12

kurşini s.29

kül-renkli s.29

-20-

-M-

mahvedici bir zamana dökülmek s.93

mayhoş bir **meyva** tadı gibi yalnız geçmiş günler ve geceler s.17

mahtap gecesi s. 2.1

mor s.17/33

müslüman cuması s.6

-N-

nazlı renkli s.63

nazlı ve vefasız kadınlar gibi gelip geçen günler s.33

-Ö-

öğlenin asude ve isgünar saatleri s.32

öğlenin sıcak ve ağır saatleri s.32

ömrün tantanalı saatleri s.8

ömürleri hülyalarına uymamış s.11

-P-

pembe s.13

portakal renkli s.21/28

-R-

ramazan s.58

reçel renkli s.12

renklerin elvan elvan olması s.83

renklerin eriyerek birleşmeye yüz tutması s.69

ruhları genişleterek öldüren saatler s.43

ruhu aşındırarak geçmiş zaman s.84

-21-

-S-

saadet vakti s.19

sihirli bir kapıdan eski bir aleme geçmek s.47

solan kararan sular s.83

sonbaharın bir arayış acısını duyurmaya başlayan içli günleri s.29

suların akşam şivesiyle çağıldaması s.33

suların gittikçe lacivertleşmesi s.34/36

susan günler s.29

süt inciler s.68

-T-

ta ilerde uzak çorak bir iklime vasıl olarak geçecek akşamlar s.79

tembel günler s.50

tirşe s.63

-U-

uçmuş o manevi iklim s.94

uçuk renk s.11. 63. 76. 83.90

-V-

vaad olunmuş bir ebediyete hazırlanmak s.77

vişne çürüğü s.21

-Y-

yaşanan zamanın guya bitmemiş bir musiki gibi maziyi devam ettirmesi s.25

yavruağzı s.12

yeşil s.17

KAYNAKÇA

Hisar, Abdülhak Şinasi, Boğaziçi Yalıları, İstanbul, I. Baskı. Varlık Yayınları Aralık 1954

Kabaklı Ahmet, Türk Edebiyatı Tarihi, 3. Cilt, İstanbul, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları Ağustos 1991

Necatiğil, Behçet, Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü, İstanbul 16. Baskı, Varlık Yayınları 1995

MEYDAN LAROUSE BÜTÜN CİLTLERİ